

Anna GAŚSIOR
(Tarnów)

Z HISTORII KULTU ŚW. AUGUSTYNA W POLSCE *Godzinki o św. Augustynie* z archiwum parafialnego w Wielogłowach

W archiwum parafialnym w Wielogłowach koło Nowego Sącza, znajduje się bardzo ciekawy rękopis, który stanowi ważne świadectwo polskiej pobożności. Zawiera on zbiór godzinek oraz litanii i koronek do różnych świętych, uporządkowanych według wspomnienia w roku liturgicznym. Prawdopodobnie zbiór ten zawierał pierwotnie godzinki i inne modlitwy na cały rok. Niestety, zachowała się tylko jego część, obejmująca świętych z okresu od 13 czerwca (św. Antoni Padewski) do 21 października (św. Urszula). Rękopis pisany jest różnymi, chociaż powtarzającymi się charakterami pisma; składa się z 204 kart zapisanych dwustronnie i zszytych w jeden tom o wymiarach 210 x 165 mm.

Rękopis zachowany w Wielogłowach pochodzi z początku XIX wieku. Zebrane w nim modlitwy powstały więc najpóźniej w wieku XVIII, chociaż mogą być wcześniejsze. Zbiór ten miał prawdopodobnie służyć jako pomoc do modlitwy jakiegoś bractwu, być może w samych Wielogłowach. Bardziej jednak prawdopodobna jest hipoteza, iż powstał w Starym lub Nowym Sączu, gdzie działało wiele bractw. Biorąc zaś pod uwagę okoliczność, że w rękopisie zamieszczono szczególnie dużo godzinek i innych modlitw: do św. Anny, św. Antoniego Padewskiego i św. Franciszka z Asyżu, zważywszy jeszcze na silne wpływy franciszkańskie związane z klasztorem Klarysek, a także istniejącym aż do kasaty w 1785 r. klasztorem franciszkanów w Starym i Nowym Sączu, można członkom któregoś z bractw przypisać autorstwo tego zbioru modlitw.

Dotychczas rękopis z Wielogłów nie był jeszcze przedmiotem systematycznej analizy, na którą niewątpliwie zasługuje. W tym miejscu omówione zostaną zawarte w nim *Godzinki o św. Augustynie* wraz z litaniami o tym świętym¹. Stanowią one ważny przyczynek do kultu tego Doktora Kościoła w Polsce, tym bardziej, że na etapie prowadzonych dotychczas poszukiwań, nie znaleziono podobnej drukowanej wersji *Godzinek o św. Augustynie*. Ks. Jakub Kołacz opublikował wprawdzie w swoim zbiorze godzinek również *Godzinki o św.*

¹ Brak wzmianki na temat takich godzinek w opracowaniu: J. Czerniatowicz – Z. Mazur, *Recepcja antyku chrześcijańskiego w Polsce. Materiały bibliograficzne*, cz. 1-2, Lublin 1978-1983.

*Augustynie*², jest to jednak wersja inna niż ta, która znajduje się w rękopisie z Wielogłów.

Godzinki o świętych, jak już zaznaczono wcześniej, powstawały najczęściej w zakonach i bractwach³, będąc swoistą odpowiedzią na potrzeby kultu, ale przede wszystkim były wyrazem poszukiwania pewnych wzorów moralnych i osobowych, na których mógłby oprzeć się w codziennym życiu wierny, pragnący odnaleźć drogę chrześcijańskiej doskonałości, czy też wzorce postępowania. Wychodząc naprzeciw takiemu zapotrzebowaniu, godzinki koncentrowały się przede wszystkim na życiu świętego, które zostaje przetworzone na modlitwę. Wierny mógł odnaleźć w nich zachętę, pouczenie i wzór. Równocześnie zwracał się do świętego, jako do tego, który swoim wstawiennictwem u Boga przynosi pomoc i wsparcie na ścieżkach ziemskiego życia.

Godzinki o św. Augustynie, znajdujące się w rękopisie z Wielogłów, swoją strukturą nawiązują wyraźnie do *Żywota św. Augustyna* Possydiusza z Kalamy. Trudno jednak ściśle wskazać na bezpośrednie źródło, z którego korzystał anonimowy autor, podobny bowiem schemat przedstawienia postaci św. Augustyna zawiera również *Złota legenda* Jakuba z Voragine⁴, jak i *Żywoty świętych* ks. Piotra Skargi⁵. Ten ostatni zaznacza nawet z jakiego źródła korzystał opracowując *Żywot św. Augustyna*: „Żywot św. Augustyna, doktora kościelnego, biskupa Hiponeńskiego, pisany od ucznia jego Posydonjusza biskupa kalameńskiego. – Żył około roku Pańskiego 430”⁶. Wydaje się jednak, że bliższe okresowi powstania *Godzinek* byłoby odwołanie do ks. Piotra Skargi i jego *Żywotów*, niż do *Złotej legendy*, której wpływ i oddziaływanie wyraźnie, po niezwyklej popularności w epoce średniowiecza, zanika około połowy XVI wieku. Przypomniano ją dopiero w okresie romantyzmu, zaś polski przekład wydał w 1922 r. Leopold Staff⁷. Natomiast *Żywoty* w XVII i XVIII wieku były najpopularniejszą i najczęściej wydawaną książką polską – za życia Skargi ukazało się co najmniej 8 wydań tego dzieła i około 20 w następnych stuleciach.

Autor *Godzinek* znał prawdopodobnie częściowo pisma świętego Augustyna, na co wskazywałyby niektóre wezwania znajdujące się w dołączonej do tekstu modlitwy litanii, odwołujące się do najbardziej charakterystycznych wątków z bogatej spuścizny i nauczania tego Biskupa Hippony, np.: „Orle wspaniałe, zapatrujący się na jasność Trójcy Przenajświętszej”; „Chwalebny

² Por. *Godzinki o św. Augustynie*, w: *Godzinki*, red. J. Kołacz, Kraków 2006, 191-197.

³ Por. J. Kopeć, *Godzinki*, EK V 1238-1241; B. Nadolski, *Godzinki*, w: *Leksykon liturgii*, oprac. tenże, Poznań 2006, 495-497.

⁴ Por. Jacobus de Voragine, *Legenda aurea*, tłum. J. Pleziowa: Jakub de Voragine, *Złota legenda. Wybór*, oprac. M. Plezia, Warszawa 1983², 369-378 (*Legenda na dzień św. Augustyna*).

⁵ Por. *Żywoty Świętych Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok*, III, Kraków 1935, 385-395 (Żywot), 395-402 (Nauka św. Augustyna, dzisiejszym kacerstwom przeciwna).

⁶ Skarga, *Żywoty Świętych*, III, s. 385.

⁷ Por. L. Staff, „*Złota legenda*” *blogostawioneo Jakuba*, Warszawa 1922.

badaczu Pisma Świętego”; „Utwierdzenie Kościoła świętego”; „Obróńcy wiary nieustraszone”. Być może jednak jest to nawiązanie do wypisów znajdujących się w *Żywotach* ks. Piotra Skargi, zawierających motywy i zagadnienia pojawiające się w dziełach św. Augustyna. Tę drugą hipotezę uzasadniałyby występujące w litanii sformułowania przypominające działalność Augustyna skierowaną przeciw heretykom, na co szczególnie zwraca uwagę także ks. Piotr Skarga, umieszczając fragmenty dzieł Hipponczyka pod wspólnym tytułem *Nauka św. Augustyna, dzisiejszym kacerstwom przeciwna*. W litanii dołączonej do *Godzinek o św. Augustynie* pojawiają się więc wezwania: „Pogromie herezyków”; „Światło rozpraszające ciemności błędów pogańskich i herezyckich”; „Przez miłość, którąś pałał w obronie świętej wiary katolickiej”; „Przez prace twoje, któremiś wojującą Kościół wspierał”.

Mimo iż struktura modlitwy, jaką są godzinki, ma wyraźnie ukształtowany wzorec, to jednak anonimowemu autorowi *Godzinek o św. Augustynie* nie można odmówić pewnej oryginalności i zamysłu teologiczno-pastoralnego, odbijającego się w tematyce modlitw przewidzianych na kolejne godziny, zwłaszcza zaś w hymnach. Poszczególne z nich wskazują na te elementy z życia św. Augustyna, które w konkretny sposób miały przemawiać do wiernych, kształtując u nich pewną wiedzę o świętym, a równocześnie stanowić wzór dla ich osobistej pobożności.

Hymn pierwszy omawia w sposób ogólny sylwetkę świętego biskupa, natomiast następne przynoszą wyeksponowane, wybrane szczegóły jego życiorysu. Są to więc kolejno: nawrócenie za sprawą św. Ambrożego, wielkość cnót po nawróceniu, troska o czystość wiary i nauka św. Augustyna przeciw różnym, szerzącym się w IV wieku herezjom, św. Augustyn jako twórca reguły zakonnej, wielkość czynów miłosierdzia świętego, które stają się potwierdzeniem jego nauczania, a w końcu rozmiłowanie w Piśmie Świętym, rozważaniu Słowa Bożego i osobiste umartwienie. Ostatnia strofa zwraca uwagę na chwałę świętego w niebie, ma ona więc aspekt eschatologiczny. W ten sposób rysuje się pewien hagiograficzny schemat – od wielkiego nawrócenia do wielkiej świętości i chwały w niebie, która stanowi jej ukoronowanie. Poszczególne hymny wprowadzają wiernych nie tylko w poznanie, mimo że – ze względu na samą formułę *Godzinek* – dość schematyczne, postaci świętego, ale równocześnie – bazując na poszczególnych elementach jego hagiografii – wskazują te dziedziny życia osobistego i wspólnotowego, które należy otoczyć modlitwą przez wstawiennictwo św. Augustyna. Jeżeli więc w pierwszym hymnie odnajdziemy modlitwę bardzo ogólną, którą można by zanieść do każdego ze świętych, to kolejne zawierają już wezwania i prośby ściśle związane z tematem hymnu, otwierając serca wiernych na wzrost osobistej wiary, ćwiczenie się w cnotach, wzrost nadziei na Boże miłosierdzie i odpuszczenie grzechów, a równocześnie takie wytrwanie w Bożej miłości, które zapewniłoby wieczne szczęście w niebie. Tak więc przez życie doczesne wierny – modlitewną drogą *Godzinek* – prowa-

dzony był do rzeczywistości eschatologicznej. Godny podkreślenia jest też fakt, że *Godzinki* nie poprzestają na zwróceniu wiernym uwagi – przez ukazanie życia św. Augustyna – jedynie na troskę o własne zbawienie, ale stosownie do faktów z życia świętego, pokazują również konieczność modlitwy za całą wspólnotę Kościoła.

Popatrzmy na kolejne, znajdujące się w poszczególnych godzinach hymny, które zawierają przedstawienie postaci św. Augustyna. Hymn z jutrzni jest niejako wprowadzeniem i streszczeniem najważniejszych wydarzeń z życia świętego, wskazuje także racje, dla których on zostaje uznany za Ojca Kościoła: mowa jest więc o nim jako doktorze i filarze Kościoła, który wyjaśnia jego naukę oraz sprzeciwia się błędom heretyków:

„Dziękując Mu za filar Kościoła Bożego,
Za onego Augustyna, doktora wielkiego,
Który wiarą i nauką podpierał potężnie
I sektom heretykiem sprzeciwiał się mężnie”.

Charakterystycznym rysem *Godzinek z Wielogłków*, podobnie jak i dzieła ks. Piotra Skargi, jest pominięcie biografii św. Augustyna aż do jego nawrócenia. Anonimowy autor *Godzinek* idzie tutaj za *Żywotem św. Augustyna* Possydiusza, który temu zagadnieniu poświęca zaledwie krótkie wspomnienie⁸. Podobnie czyni ks. Piotr Skarga, opuszczając tę historię, co zresztą zaznacza następująco: „Opuszczę to, co sam o sobie, jakim był przed nawróceniem, z pokory wielkiej, w księgach *Confessionum* napisał, aby go nikt sobie tak nie ważył jako o nim słyszał. Na innych się jego darach Bożych, które po chrzcie wziął, za modlitwą braterską, zabawię; gdyż, jako mówi anioł, królewskie tajemnice kryć się, ale Boskie sprawy sławić i odkrywać mają”⁹. Przy czym należy zwrócić uwagę, że Piotr Skarga wyraźnie parafrazuje w tym miejscu Possydiusza.

Kolejny hymn na laudesy, będący uroczystym wezwaniem skierowanym do św. Ambrożego, jest równocześnie niejako streszczeniem rozdz. I-V i VIII dzieła Possydiusza, czy też wypunktowaniem kolejnych akapitów *Żywotów świętych* ks. Piotra Skargi. *Godzinki* przypominają więc odrzucenie przez Augustyna manicheizmu pod wpływem nauczania św. Ambrożego oraz rezygnację z dóbr doczesnych na rzecz całkowitego poświęcenia się Bogu:

„O Ambroży, szczęśliwy z powodu twojego,
Gdyś pociągnął twą siecią męża tak wielkiego,
Z błędu manichejskiego do prawdziwej wiary,
Po nim się doczekawszy biskupiej ofiary,

⁸ Por. Possidius, *Vita Augustini* 1, PL 32, 34-35, tłum. P. Nehring: Possydiusz z Kalamy, *Żywot św. Augustyna*, ŻM 26, Kraków 2002, 52-54.

⁹ Skarga, *Żywoty Świętych*, III, s. 385.

Wrychle, gdyż wszystkim oraz pogardził dla Boga,
By go snadniej odeszła o zbawieniu trwoga”.

Hymn przedstawia więc wydarzenia, które w *Wyznaniach* opisał szczegółowo sam Augustyn, a równocześnie dość dużo miejsca poświęcił im Possydiusz:

„W tym to mieście zarządzał biskupstwem, najdroższy Bogu i najwspanialszy z najlepszych, biskup Ambroży. Stojąc w kościele wśród ludu [Augustyn] bardzo często rozważał z wielką uwagą i wątpliwościami głoszone wówczas przez niego kazania na temat słowa Bożego. W istocie bowiem, kiedyś jeszcze jako młodzieniec, dał się zwieść w Kartaginie błędowi manichejskiemu [...]. Tak właśnie Augustyn został poruszony, a owa herezja powoli, prawie niepostrzeżenie, została, dzięki Boskiemu miłosierdziu wypędzona z jego duszy [...] w nadchodzących dniach paschy przyjął wodę Zbawienia”¹⁰.

Piotr Skarga natomiast pisze: „pomału i z rozmowy ś. Ambrożego, za miłosierdziem Boskiem błąd on z serca wyrzucił, i umocniony w wierze katolickiej, na dzień wielkanocny chrzest z rąk ś. Ambrożego przyjął”¹¹. Przywołane są również, chociaż bardzo skrótowo, wydarzenia późniejsze, a mianowicie przyjęcie przez św. Augustyna święceń kapłańskich, a następnie wyświęcenie go na biskupa w Hipponie. Omawiany hymn kończy ogólna prośba o wyproszenie łaski Boga:

„Nie bój się, Augustynie, masz u Boga swego
Łaskę, którą prosimy, zjednaj nam u Niego”.

Prośba ta w następnych hymnach zostanie uszczegółowiona, dostosowana swą treścią do wydarzeń z życia św. Augustyna, rozważanych w kolejnych godzinach.

Hymn na prymę wskazuje mocniej na zależność *Godzinek o św. Augustynie z Wielogłów* od *Żywotów świętych* Piotra Skargi, pojawia się tutaj bowiem wspomnienie o radości Moniki, matki św. Augustyna, której postać została przez Possydiusza zupełnie pominięta:

„Gdyżeś świecił jak słońce wielkimi cnotami,
Objaśniając wszystek świat jakby promieniami,
Z wielką matki twej świętej Moniki radością”.

Hymn ten stanowi niejako poetycką interpretację fragmentu z *Żywota*, mówiącego o radości Moniki z powodu wielkości nawrócenia syna: „Już na ten czas przechodził lat trzydzieści, matkę tylko mając, Monikę, która przy nim mieszkała, radując się z jego świętego przedsięwzięcia, iż wybawiony z wielkich błędów, na które ona ustawicznie płakała, tak gorąco służyć Panu Bogu po-

¹⁰ Possidius, *Vita Augustini* 1, PL 32, 35, ŻM 26, 52-53.

¹¹ Skarga, *Żywoty Świętych*, s. 386.

czął, nic o wnuków, których się z niego spodziewać mogła, nie dbając¹². Możemy w nim też dostrzec pewne echo *Wyznań*, które informują zarówno o radości Moniki, jak też o rozmowach, które matka prowadziła z synem, razem z nim rozważając Boże tajemnice. Miało to miejsce szczególnie w trakcie pobytu w Ostii, gdzie umiera Monika:

„W odosobnieniu rozmawialiśmy jakże błogo. Zapominając o przeszłości, a wyciągając ręce ku temu, co było przed nami, w obliczu prawdy, którą jesteś Ty – wspólnie zastanawialiśmy się nad tym, czym będzie wieczne życie zbawionych, to, czego oko nie widziało ani ucho nie słyszało, i co w serce człowiecze nie wstąpiło¹³.”

Nawrócenie św. Augustyna staje się w hymnie na prymę źródłem prośby o nawrócenie serca – służbę Bogu, która wynika z głębokiej miłości: „Prosim, niech Bogu służę z uprzejmą miłością”.

Kolejny hymn, na tercję, streszcza różne wydarzenia z życia św. Augustyna: jego działalność nauczycielską, zarówno jako kapłana jak i biskupa, liczne publiczne dysputy, które miały na celu obronę wiary przed heretykami, a prowadzone były w obecności ludu, wśród którego często przedstawiciele różnych herezji głosili swoje nauki. Tak więc Possydusz, a za nim Skarga wspominają dysputę z Fortunatem, prezbiterem manichejskim. Possydusz pisze jednak o niej z umiarem, podobnie jak i o pokonaniu Fortunata:

„Tak to, za sprawą wspomnianego wyżej człowieka Bożego, ów błąd [manichejski] został usunięty z serc wszystkich, którzy, albo byli obecni przy tym, co się wydarzyło, albo dowiedzieli się o tym z dokumentów, natomiast czysta wiara katolicka została w nich wpojona i utrzymana¹⁴.”

Skarga natomiast używa określeń o wiele bardziej dosadnych i obrazowych, zgodnie z założeniem *Żywotów*, mających być orężem w walce z heretykami: „Wszyscy tedy jego błędy przeklinali, a sam pyszny, pohańbiony poszedł z miasta i dalej się nigdy nie wracał do niego. I tak z nim błąd i kacerstwo z miasta wygnane jest, a szczerość wiary katolickiej została¹⁵”. Dalej Skarga za Possyduszem pisze o nauczaniu Augustyna skierowanym przeciw manichejczykom, donatystom i pelagianom, opisuje zasadzkę donatystów przygotowaną na Augustyna, który jednak jedzie inną drogą i tak unika śmierci, spotkanie i debatę biskupów katolickich z biskupami donatystów w Kartaginie, po której wielu biskupów donatystów wraz ze swoim ludem powróciło do Kościoła katolickiego. Oczywiście, *Godzinki* nie mogły zawierać szczegółowych opisów

¹² Tamże.

¹³ Augustinus, *Confessiones* IX 10, CCL 27, 147-148, tłum. Z. Kubiak: Św. Augustyn, *Wyznania*, Warszawa 1987, 207.

¹⁴ Possidius, *Vita Augustini* 6, PL 32, 38, ŻM 26, 63.

¹⁵ Skarga, *Żywoty Świętych*, III, s. 388.

wydarzeń czy skomplikowanego wykładu dogmatycznego, wskazywały jednak na to, co najistotniejsze: wielką troskę Augustyna o czystość wiary, a równocześnie o jedność Kościoła. Właściwie strofę tę można by uznać za wierszowane streszczenie wydarzeń przedstawionych przez Possydiusza we fragmencie, zatytułowanym przez późniejszego redaktora: *Jedność i pokój Kościoła w Hipponie owocami działalności św. Augustyna*, gdzie biograf Biskupa z Hippony pisze między innymi:

„I dane mu było od Boga, że z owoców swoich trudów mógł się cieszyć jeszcze w tym życiu. Najpierw gdy zaprowadził jedność i pokój w diecezji Kościoła Hippony, któremu na pierwszym miejscu przewodził, a później gdy widział, że [...] Kościół Pański w innych częściach Afryki rozszerza się i rośnie w liczbę [...]. Cieszył się przy tym, że owi manichejczycy, donatyści, pelagianie i poganie w dużej części ustąpili i połączyli się z Kościołem Bożym”¹⁶.

Nic więc dziwnego, że hymn zawiera szczególną prośbę, w której zawarte jest błaganie o jedność wiary chrześcijańskiej, a tym samym jedność Kościoła. W ten sposób kult świętego stawał się okazją do zwrócenia uwagi wiernym nie tylko na troskę o własne duchowe dobro, ale włączeniem ich w życie i problemy Kościoła powszechnego, wskazywał intencje modlitwy, która ogarniałaby jego najbardziej trudne sprawy.

Z kolei hymn na sekstę, dotyczy działalności Augustyna jako twórcy reguły zakonnej, przy czym wyraźnie wskazuje na jego osobiste zaangażowanie w jej wypełnianie. Autor *Godzinek* po raz kolejny idzie tropem biografii świętego, podkreślając wspólnotę dóbr. *Godzinki* nie precyzują tutaj, czy chodzi o życie Augustyna po nawróceniu i pierwszą wspólnotę monastyczną w Tagaście, gdzie, jak pisze Possydiusz:

„Osiadł tam na niemal trzy lata i pozbywszy się już majątku, postami, modlitwami dobrymi uczynkami żył dla Boga razem z tymi, którzy byli przy nim dniem i nocą rozważając prawo Pańskie”¹⁷,

czy też o istniejący w Hipponie tzw. klasztor w ogrodzie, z którego – jak znów wspomina Possydiusz – wyszło wielu duchownych, służących Kościołowi afrykańskiemu:

„Gdy w sposobie życia świętych sług Pańskich, w ich wstrzemięźliwości i głębokim ubóstwie, z dnia na dzień coraz bardziej ujawniała się i jaśniała prawda katolickiego nauczania, zaczęto najpierw wielkim pragnieniem domagać, a potem otrzymywać dla pokoju i jedności Kościoła biskupów duchownych z tego klasztoru, który dzięki owemu godnemu mężowi zaistniał i się umacniał”¹⁸.

¹⁶ Possidius, *Vita Augustini* 18, PL 32, 49, ŻM 26, 87.

¹⁷ Tamże 3, PL 32, 36, ŻM 26, 56.

¹⁸ Tamże 11, PL 32, 42, ŻM 26, 70.

Podkreślają natomiast powszechność reguły i jej dostępność dla ludzi o różnej konstytucji duchowej, wskazując na realizację ewangelicznego ideału: „Nie mieli w osobności prócz Jezusa swego”. Równocześnie jest ona błaganiem o pojednanie grzeszników z Bogiem. Można tutaj dostrzec pewną aluzję do psalmu 120, 7, co również występuje u Possydiusza w zakończeniu rozdziału mówiącego o klasztorze w Hipponie:

„Grzesznik widząc to gniewał się, zgrzytał zębami i marniał; zaś Twój słudzy, jak zostało powiedziane, ofiarowywali pokój tym, którzy nienawidzili pokoju”¹⁹.

Kolejny hymn, na nonę, wskazuje na jeszcze jeden aspekt postęgi św. Augustyna, a mianowicie na jego hojność i miłosierdzie, przy czym modlitwa zwraca wyraźnie uwagę na dwojaki wymiary ludzkiej biedy, zarówno ten materialny – niedostatek, fizyczne cierpienie, jak i ten duchowy – smutek duszy i grzech, i w obu rodzajach niedostatku nakazuje zwracać się z prośbą do św. Augustyna:

„[...] rozdawał niemałe
Jałmużny, niedołącznych z miłości ratujesz,
Ku czci i chwale Bożej tym wszystkim szafujesz.
Byłeś przy tym pociechą wszelkiego smutnego,
Z pomocą zbawienną w grzechach leżącego”.

Znów możemy tu sięgnąć zarówno do Possydiusza, jak i idącego jego śladem Skargi, wskazując świadectwa mówiące o pomocy dla najuboższych, której udzielał Augustyn, będąc już biskupem Hippony:

„Wtedy zaś gdy brakowało Kościołowi pieniędzy, ogłaszał ludowi chrześcijańskiemu to, że nie ma z czego wypłacić potrzebującym. Ze względu na wielką ich liczbę oraz więźniów nakazywał przetapiać nawet poświęcone [liturgiczne] naczynia, by rozdawać to biednym”²⁰.

Przedstawieniu wydarzeń z życia świętego odpowiada również końcowa modlitwa błagalna, skierowana do Augustyna o pomoc w różnorodnych potrzebach, w których wierni mogą cieszyć się przez jego wstawiennictwo, ukazując go jako wzór miłosierdzia czynionego ze względu na Boga.

Hymn na nieszpory z kolei to bardzo ogólne wspomnienie refleksji teologicznej św. Augustyna. Autor *Godzinek* nie skupia się jednak na problemach doktrynalnych, wielkim wkładzie biskupa z Hippony w naukę Kościoła, wyjaśnianie prawd wiary, ale na jego osobistym życiu, które stało się realizacją tego, w co wierzył i czego nauczał, podkreślając w sposób szczególny jego pokorę i cichość. Ten, który rozmyśla „ustawnie Jezusowe sprawy/ W nischeś

¹⁹ Tamże 11, PL 32, 42-43, ŻM 26, 71.

²⁰ Tamże 24, PL 32, 54, ŻM 26, 98.

upatrował swe rozkoszne zabawy” – realizuje równocześnie polecenie swego mistrza: „Uczcie się ode mnie, bo jestem cichy i pokorny sercem” (Mt 11, 29). Właśnie ten przykład życia, które spójne jest z głoszonym słowem, podkreśla w zakończeniu *Żywota św. Augustyna* Possydiusz (za nim czyni to Piotr Skarga):

„Był bowiem nie tylko uczonym w piśmie w królestwie niebieskim, który wydobyla ze swego skarbcza rzeczy nowe i stare, [...] ale w istocie jednym z tych, do których zostało napisane: «Tak mówicie i tak czyńcie», i o których mówi Zbawiciel: «Kto będzie tak czynił i nauczał ludzi, ten będzie nazwany wielkim w królestwie niebieskim»”²¹.

Natomiast hymn na komplekę ukazuje chwałę świętego w niebie. Autor *Godzinek*, jakby podsumowując myśl św. Augustyna, podkreśla największą radość, jaką jest wysławianie Boga w Trójcy Świętej, której tajemnicę biskup z Hippony adorował swoim życiem i nauczaniem:

„Nadchodzić odpoczynek w niebie i zapłata,
Augustynie szczęśliwy, już na wieczne lata,
Abyś w Trójcy Jednego Boga mógł wysławiać,
O któregoś się chwale nie zbraniał zasłaniać”.

Równocześnie takie zakończenie *Godzinek* wskazuje na najważniejszą prawdę, którą w swoim życiu, wzorem św. Augustyna, powinni rozważać i czcić wierni. Udział w życiu Trójcy Świętej oraz radość w Bogu, jest bowiem powołaniem i zadaniem dla każdego chrześcijanina. Ku tej rzeczywistości podprowadzały *Godzinki* i o to prosił modlący się w ostatnim hymnie. Przez rzeczywistość ziemską i związane z nią potrzeby miał zmierzać do udziału w chwale Boga w Trójcy Jedynej, a o pomoc w osiągnięciu tego ostatecznego celu, zwracał się z prośbą do św. Augustyna:

„A iż jest niewymowna twoja wieczna chwała,
Proszę, by się jej cząstka jaka nam dostała”.

Godzinki o św. Augustynie, pochodzące z rękopisu odnalezionego w Wielogłowach, są więc niewątpliwie tekstem przemyślanym i uporządkowanym, zaś ich anonimowy autor potrafił wydobyć i przekazać rzeczy najistotniejsze, w ich teologicznej i parenetycznej wymowie.

Pod względem szczegółów biograficznych, a także – jak się wydaje – teologicznych, omówione *Godzinki* są bardziej przemyślane, niż te zawarte we wspomnianym już wcześniej zbiorze ks. J. Kołacza²², który publikując odnaleziony maszynopis *Godzinek o św. Augustynie* zaznaczył: „Autor piszą-

²¹ Tamże 31, PL 32, 64, ŻM 26, 128.

²² *Godzinki*, oprac. J. Kołacz, Kraków 2006.

cy ten tekst z pewnością wiedział więcej na temat teologii niż sztuki rymotwórczej, stąd od strony literackiej tekst jest niedopracowany”²³. Modlitwy i wezwania obu tekstów są bardzo zbliżone, a to wskazywałyby na podobne źródło. Ks. Kołacz stwierdza jednak odnośnie do swego tekstu godzinek, że „zaczepnięty został z maszynopisu, w którym nie podano żadnych dat, nie należy jednak sądzić, że powstał wcześniej niż na przełomie XIX i XX wieku”²⁴. Nawet więc, gdy przyjmiemy tezę, że powstał, przynajmniej w niektórych fragmentach, w wieku XIX, to wydaje się jednak, że jego hymny pochodzą z okresu późniejszego niż te, które są zawarte w rękopisie z Wielogłów, na co przede wszystkim wskazywałyby ich język. Mimo iż treści godzinek zasadniczo pozostają takie same, to jednak porównane teksty koncentrują uwagę na innych elementach. *Godzinki* z Wielogłów, idąc śladem *Żywota św. Augustyna*, próbują całościowo przedstawić życie i różnorodność działań biskupa z Hippony, czyniąc jego postać bliską wiernym. Natomiast *Godzinki* ze zbioru J. Kołacza, mają dość wyraźny wydźwięk polemiczny, podkreślając kilkakrotnie przede wszystkim naukę Augustyna skierowaną przeciwko herezjom, przy czym sformułowania dotyczące tego zagadnienia są o wiele bardziej ostre niż w tekście z Wielogłów, np.:

„Stąd na wszelkie kacerstwa padła wielka trwoga,
Zes je mężnie odstąpił z taką dla cię chwałą,
Uproś nam w służbie Bożej stateczność wytrwałą”²⁵;

„Był Augustyn sam z młodu w niedowiarstwie pilny,
Teraz jak młot kacerzów, pogromca ich silny”²⁶.

Ukazują także o wiele mocniej wielkość św. Augustyna jako doktora Kościoła:

„Augustynie! Wśród mądrych ty jesteś na czele,
Dziwna pochodnio, płoniesz w Chrystusa Kościele”²⁷;

„Tyś z grona doktorów największym doktorem,
Przechodzisz wszystkich swym piśmiennictwa wzorem”²⁸.

Poza tym tekst opublikowany przez J. Kołacza wydobywa bardziej pewne szczegóły, jak chociażby rolę Moniki w nawróceniu Augustyna i jej wieloletnią troskę o syna, legendę mówiącą o wspólnym wyśpiewaniu przez Ambrożego i Augustyna hymnu „Ciebie chwalim, Boga”, czy tak znaczące w pismach św. Augustyna traktaty dotyczące tajemnicy Trójcy Świętej:

²³ Tamże, s. 191.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże, s. 193.

²⁶ Tamże, s. 196.

²⁷ Tamże, s. 192.

²⁸ Tamże, s. 195.

„Witaj, o światło jaśniej nad słońce świecące
Misteria Trójcy Świętej na księgach kreślące”²⁹.

Tekst *Godzinek* z Wielogłów pozostaje raczej przy stwierdzeniach ogólnych, przynosząc całościowe spojrzenie na świętego biskupa z Hippony i odwołując się do spokojnej kontemplacji dzieł świętego, natomiast *Godzinki*, opublikowane przez J. Kołacza, oddziałują na emocje, każąc podziwiać wielkość niezwykłą w mocy i mądrości. Wyważony i jednak dość prosty język *Godzinek* z Wielogłów, chociaż miejscami również niedopracowany pod względem artystycznym, ustępuje miejsca bardziej obrazowemu wyrażeniu, oddziałującym siłą bezpośredniego słowa. Wydaje się więc, że te dwa teksty ukazują różne oblicza kultu św. Augustyna. Każda z form z pewnością dostosowana była zarówno do poziomu umysłowego, jak i potrzeb wiernych, dlatego też godzinki wydobywają czy podkreślają pewne elementy tego samego materiału biograficznego. Z jeden strony bowiem, mamy uczonego biskupa i nauczyciela, ale równocześnie opiekuna ubogich, nawracającego grzeszników, pełnego pokory i cichości, z drugiej zaś staje przed nami przede wszystkim największy z Doktorów Kościoła oraz „młot kacerczów, pogromca ich silny”.

Jak więc widać, godzinki nie są jedynie odtwórczym powtarzaniem pewnego schematu hagiograficznego, ale równocześnie jego twórczym zastosowaniem, odpowiednim do wymagań danej wspólnoty wiernych, odpowiadającym na jej problemy i pytania. Ukazują świętego w ten sposób, by był nie tylko daleką, niedostępną postacią sprzed wieków, ale kimś, kto w sposób żywy i konkretny może odpowiadać na problemy współczesne, zarówno te osobiste, które przeżywa każdy na swojej drodze wiary, jak i te, które są ważne dla całej wspólnoty.

Analizując *Godzinki o św. Augustynie*, możemy jeszcze zwrócić uwagę na różne zadania tego typu modlitw, bardzo popularnych w polskiej pobożności, szczególnie tam, gdzie na terenie parafii działały różne bractwa. Przede wszystkim miały one na celu kształtowanie wiary przez odwoływanie się do wzorów świętych. Różnorodne życiowe drogi ukazane w modlitwie, jaką są godzinki, stawały się czymś bliskim, przez codzienne niemal powtarzanie zapadały głęboko serce, stanowiąc pewien wyraźny punkt odniesienia. Poza tym wierszowane teksty, łatwe do zapamiętania, pozwalały nie tylko na oddawać cześć świętym, ale przede wszystkim uczyć prawd wiary, według których oni żyli i w obronie których często oddali swe życie. Tak więc godzinki stawały się nie tylko przypomnieniem świętego, ale swoistym wykładem prawd katechizmowych, które w prostocie przekazu głęboko zapadały w serce. Jeśli popatrzymy nawet tylko na *Godzinki o świętym Augustynie*, to odnajdziemy w nich

²⁹ Tamże.

przede wszystkim podstawową prawdę wiary w Boga w Trójcy Jedynej, która stała w centrum nauczania biskupa z Hippony. W *Godzinkach* powraca ona w poszczególnych hymnach mówiących o świętym, a zwłaszcza w modlitwach na rozpoczęcie każdej godziny:

„Pokłon niski nich będzie w Trójcy Jedynemu,
Bogu Ojcu, Synowi, Duchowi Świętemu”.

W ten sposób powtarzana wielokrotnie modlitwa stawiała się treścią serca, a pamięć o świętym nie sprowadzała się jedynie do jego wspomnienia, lecz prowadziła ku Temu, który jest Dawcą i Sprawcą wszelkiej świętości – Bogu w Trójcy Jedynemu. Godzinki, przypominając prawdę o Bogu, wskazywały równocześnie prawdę o człowieku, jako grzeszniku potrzebującym nawrócenia i Bożego miłosierdzia. I znów w modlitwach – w każdej z godzin – w prosty sposób wracają prawdy powtarzane w *Credo*: „Wierzę w grzechów odpuszczenie” i w „świętych obcowanie”:

„Prosząc by nam darował grzechów odpuszczenie
Z tym ze swemi świętymi wieczne odpocznienie”.

Tak więc „świętych obcowanie”, dzięki godzinkom, przestawało być już terminem czy wezwaniem abstrakcyjnym, a stawało się rzeczywistością przeżywaną i medytowaną przez wiernych.

Analiza tekstu *Godzinek* wyraźnie wskazuje, jak już wspomniano wcześniej, że przedstawiają one życie świętego w rytmie modlitwy. Ze względu na medytacyjny i skrótowy charakter, godzinki nie pretendują do szczegółowego przedstawienia postaci świętego, jednak jest ono na tyle pełne, by wierny poznał jego życie i mógł wpatrywać się w te cnoty, które stanowiły jego znak szczególny. W ten sposób święci, których obrazy czy figury umieszczano w kościołach, a ich wspomnienie znajdowało się w kalendarzu liturgicznym, przestawali być odlegli i anonimowi, a stawali się kimś, kto rzeczywiście prowadzi i wskazuje drogę wiary.

I jeszcze jedna rzecz, na którą warto tutaj zwrócić uwagę: godzinki, a w tym wypadku *Godzinki o św. Augustynie*, opierały się na dobrych – jeśli nie powiedziec najlepszych – wykładach nauki wiary, chociaż, ze względu na formę, treść i cel tych modlitw, niepodawanych bezpośrednio. Patrząc na omawiane *Godzinki z Wielogłówna*, można, jak wskazywaliśmy wcześniej, dopatrzeć się wzorów ks. Piotra Skargi czy pośrednio przez niego nawiązań do Possydusza. Taka podstawa dawała gwarancję rzetelnego przekazu prawd wiary. Tak więc można widzieć w godzinkach swoistą *Biblia pauperum*, dostępną dla każdego typu odbiorcy, ale równocześnie tak kształtującą serce, by mogło powtarzać: „Twoje słowo jest lampą dla moich stóp i światłem na mojej ścieżce” (Ps 119, 105).

UN CONTRIBUTO AL CULTO DI SANT'AGOSTINO IN POLONIA

La Preghiera delle Ore dedicata all'Ipponate dall'archivio parrocchiale
a Wielogłowy

(Riassunto)

Il culto dei santi appartenenti all'epoca dei Padri della Chiesa e dei Padri stessi, in Polonia rimane ancora un ambito tutto da esplorare. Finora non sono stati fatti studi specifici al riguardo. Neanche il culto di sant'Agostino ha incontrato interesse da parte degli studiosi. In questo nostro lavoro viene presentato uno dei diversi monumenti del culto dell'Ipponate che si possono trovare nella storia della vita religiosa in Polonia. Si tratta della „preghiera delle ore” (lat. *horulae*) proveniente almeno dal secolo XVIII e molto probabilmente, dal secolo XVII. Essa viene presa dal manoscritto recentemente ritrovato nell'archivio parrocchiale di Wielogłowy (presso Nowy Sącz, Polonia Meridionale). Oltre la preghiera delle ore dedicata a sant'Agostino, vi troviamo preghiere simili dedicate ad alcune sante della Chiesa primitiva: santa Tecla, santa Monica, santa Orsola. Il manoscritto sarà pubblicato integralmente.

Le preghiere delle ore sono costruite così che la biografia di un santo, inserita nei diversi canti, diviene l'oggetto della meditazione, con un forte accento posto sulla dimensione di esemplarità. Su tale base, vengono poi formulate le preghiere di intercessione legate intrinsecamente al tema meditato. In questa maniera, la vita di un santo viene attualizzata e si inserisce nella vita della Chiesa e dei fedeli, in un dato momento storico. La preghiera delle ore dedicata a sant'Agostino viene costruita sulla base della sua vita scritta da Possidio, secondo l'elaborazione fatta da Piotra Skarga nella sua opera *Żywoty świętych* (*Le vite dei santi*). La meditazione si incentra sulla attività ecclesiale e sulla sollecitudine pastorale di Agostino. Le intercessioni riguardano la lotta della Chiesa contro le eresie e il perfezionamento della vita ecclesiale dei fedeli.

DODATEK

I. Godzinki o świętym Augustynie, Biskupie i Doktorze Kościoła

JUTRZNIA

Otwórz, wszechmocny Panie, grzeszne usta moje,
By wielbiły na wieki święte Imię Twoje.
Przyjdź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej,
Racz dodać ratunku grzesznej duszy mojej.
Pokłon niski niech będzie w Trójcy Jedynemu,
Bogu Ojcu, Synowi, Duchowi Świętemu,
Prosząc, by nam darował grzechów odpuszczenie,
Za tym z swemi świętymi wieczne odpocznienie. Amen.

Hymn

Bogu w Trójcy Jedynemu niechaj cześć i chwała
U wszech ludzi ustawnie w uścich przebywała,
Dziękując Mu za filar Kościoła Bożego,
Za onego Augustyna, doktora wielkiego,
Który wiarą i nauką podpierał potężnie
I sektom heretyckim sprzeciwiał się mężnie.
Daj, Boże, byśmy jego nauki słuchali
I życia pobożnego też naśladowali. Amen.

V. O święty Augustynie, przez twoje przyczyny.
R. Zjednaj nam łaskę Bożą przede wszystkim.

Módlmy się. Racz nakłonić ucha Twego, wszechmogący Boże, na potrzeby nasze, a którym otuchę czynisz w litości swojej za przyczyną błogosławionego Augustyna, wyznawcę Twojego, niezwykłego miłosierdzia swego skutki racz miłościwie pokazać. Przez Pana naszego, Jezusa Chrystusa, Syna Twego, który z Tobą żyje i króluje na wieki wieków. Amen.

LAUDES

Przybądź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej,
Racz dodać ratunku grzesznej duszy mojej.
Pokłon niski niech będzie w Trójcy Jedynemu,
Bogu Ojcu, Synowi, Duchowi Świętemu,
Prosząc, by nam darował grzechów odpuszczenie,
Za tym z swemi świętymi wieczne odpocznienie. Amen.

Hymn

O Ambroży, szczęśliwy z powodu twojego,
Gdyś pociągnął twą siecią męża tak wielkiego,

Z błędu manichejskiego do prawdziwej wiary,
Po nim się doczekawszy biskupiej ofiary,
Wrychle, gdyż wszystkim oraz pogardził dla Boga,
By go snadniej odeszła o zbawieniu twoga.
Nie bój się, Augustynie, masz u Boga swego
Łaskę, którą prosimy, zjednaj nam u Niego. Amen.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej.

PRYMA

Przybądź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej...

Hymn

Do ciebie w prośbie swojej, Augustynie święty,
Uciekam się ku tobie, mając afekt wzięty,
Wiedząc o twych zasługach przed Bogiem niezmiernych,
Które nie są tajemne u wszech prawowiernych,
Gdyżeś świecił jak słońce wielkimi cnotami,
Objaśniając wszystek świat jakby promieniami,
Z wielką matki twej, świętej Moniki, radością,
Prosim, niech Bogu służę z uprzejmą miłością. Amen.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

TERCJA

Przybądź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej...

Hymn

Nie wiem, jakby wystawić twoją świątobliwość,
Twoje prace ustawnie i wielką cierpliwość,
W jawnym prześladowaniu od heretyków,
Cierpiąc nawet uszczerbki i od patriarchów.
Dla twej wielkiej nauki, którąś ich potłumiał
Tak, iż drugi i słowa przemówić nie umiał.
A iż z nich wiele było, co się nawracali,
Spraw, żeby się terazni z Kościołem zgadzali. Amen.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

SEKSTA

Przybądź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej...

Hymn

Przezacny patriarcho, apostołe prawy,
O jako wdzięczne Bogu były twoje sprawy,
Gdyś założył w Regule fundament miłości
Braci swojej, by żyli przy pospolitości.
Nie mieli w osobności prócz Jezusa swego,
A żeś różnym naturom Regułą wygodził,
Prosim, byś nas grzeszników z Panem Bogiem zgodził. Ar

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

NONA

Przyjdź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej...

Hymn

Mając wielkie dochody, dobra pozostałe
Po rodzicach, tyś z tego rozdawał niemałe
Jałmużny, niedołącznych z miłości ratujesz,
Ku czci i chwale Bożej tym wszystkim szafujesz.
Byłeś przy tym pociechą wszelkiego smutnego,
Z pomocą zbawienną w grzechach leżącego.
A gdyżeś wielu w różnych potrzebach ratował,
Niechaj by się twoją każdą modłą kontentował. Amen.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

NIESZPORY

Przyjdź mi, Boże, na pomoc w łaskawości swojej...

Hymn

Rozmyślając ustawnie Jezusowe sprawy,
W nicheś upatrował swe rozkoszne zabawy.
Skąd pragnąłeś, abyś Go wiernie naśladował,
Wszelkie Jego kazanie za wdzięczne przyjmował,
Chcąc zaś wszystek Jego być, umartwiałeś siebie

Potajemnie, abyś miał większą chwałę w niebie.
Zostawiłeś nam przykład ducha pokornego,
Zostaw to, niechaj mamy Boga łaskawego.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

KOMPLETA

Racz nas wywieść, Boże nasz, z błędu grzechowego,
Żebyśmy uszli sądu Twego strasznego.
Przyjdź mi, Boże, na pomoc w łaskowości swojej...

Hymn

Nadchodzić odpoczynek w niebie i zapłata,
Augustynie szczęśliwy, już na wieczne lata,
Abyś w Trójcy Jednego Boga mógł wysławiać,
O któregoś się chwale nie zbraniał zasłaniać.
Bierze swoją nagrodę, którąś tu zarobił,
Boś przykładem, nauką Kościół przyozdobił.
A iż jest niewymowna twoja wieczna chwała,
Proszę, by się jej częśćka jaka nam dostała. Amen.

V. O święty Augustynie...

Modlitwa jako wyżej

OFIAROWANIE

Te godzinki ku twojej chwale ofiaruję,
A wprzód Boskiej, którą ja zewsząd upatruję,
Gdyż On godzinę czci wiecznej w nas, kochankach swoich,
Za czym mam wielką ufność w ważnych prośbach twoich,
Którymi mię ustawnie będziesz zastępował,
Prosząc przy tym, bym czarta nigdy nie hodował,
Tylko Bogu samemu, który z swej litości
Niech mię do onych wiecznych domieści radości. Amen.

II. Litanie do świętego Augustyna

Kyrie elejson. Chryste elejson. Kyrie elejson.
Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas.
Ojcze z nieba, Boże, zmiłuj się nad nami.
Synu Odkupicielu świata, Boże.
Duchu Święty, Boże.

Święta Trójco, Jedyne Boże.
 Święta Marya, Matko Boża, *módl się za nami*.
 Święty ojczu Augustynie.
 Synu łez pobożnej Moniki świętej.
 Ojczu i fundatorze zakonu pustelników.
 Światło wybrane doktorów.
 Chwalebny badaczu Pisma Świętego.
 Najjaśniejsza pochodnio w Kościele Bożym.
 Orle wspaniały, zapatrujący się na jasność Trójcy Przenajświętszej.
 Pogromie heretyków.
 Utwierdzenie Kościoła świętego.
 Nauczycielu teologów.
 Naczynie boskiej umiejętności.
 Sławny opowiadaczu słowa boskiego.
 Obrońco wiary nieustraszony.
 Chroniony miłością Chrystusową.
 Biskupie wielkiej pokory i litości.
 Perło litości wyznawców.
 Światło rozpraszające ciemności błędów pogańskich i heretyckich.
 Kadzidło wdzięcznej woni całego świata.
 Źródło boskiej wymowy.
 Zwierciadło świętobliwości.
 Życia świętobliwego nauczycielu.
 Przykładzie cnót wszystkich.
 Ojczu wielu zakonów pod regułą twoją żyjących, *ubłagaj nam serce Boskie*.
 Łaskawy obrońco do ciebie się uciekających.
 Pociocho ubogich i utrapionych.
 Przez przedziwne nawrócenie twoje.
 Przez chrzest twój.
 Przez nieporuszoną wiarę twoją.
 Przez miłość, którąś pałał w obronie świętej wiary katolickiej.
 Przez prace twoje, któreś wojujący Kościół wspierał.
 Przez zasługi świętych, których Bogu i światu porodziły Reguły twoje.
 Przez przedziwną bogomyślność twoją.
 Przez święte do nieba przeniesienie twoje.
 Przez cuda i nauki twoje.
 Abyśmy obiecane Bogu śluby podług stanu swego zachować mogli. *Wyjednaj nam
u serca Jezusa.*
 Aby wiara i pobożność pomnożona w nas była.
 Aby Kościół święty od srogości heretyckiej wolny zostawał.
 Ażeby najwyższego Biskupa N., Chrystusowego namiestnika, wszystkie narody
szanowały.
 Aby hymn twój przedziwny, któryś z świętym Ambrozym wyśpiewywał, i my
w niebie współ z tobą śpiewać zasłużyli.
 Abyśmy za twoją przyczyną wszyscy do niebieskiej Ojczyzny zmierzali.
 Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata. Przepuść nam, Panie.
 Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata. Wysłuchaj nas, Panie.

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata. Zmiłuj się nad nami.
Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas.
Kyrie, eleison. Chryste, eleison. Kyrie, eleison.

Antyfona: O wielki doktorze, światło Kościoła, święty, błogosławiony Augustynie, prawa Bożego wierny naśladowco, przyczyniaj się zawsze za nami do Syna Bożego a Zbawiciela naszego, ażebyśmy z grzechów do Boga prawdziwie się nawrócili.

V. Sprawiedliwy jako palma zakwitnie.

R. I jako cedr na Libanie rozkrzewi się.

Módlmy się. Wysłuchaj, wszechmogący Boże, pokorne modły nasze, a jako sam udzielasz łaski, abyśmy pokładali nadzieję w Twojej litości, tak za wstawieniem się błogosławionego Augustyna, wyznawcy Twego i biskupa, daj nam doświadczyć skutków szczodroty Ojcowskiego miłosierdzia Twego. Przez Pana naszego, Jezusa Chrystusa. Amen.